

О С О Б Е Н О М Н Е Н И Е
на съдиите Живан Белчев и Васил Гоцев
по к.д. № 1/ 2001 г.

Смятаме, че § 6 ПЗР на ЗДС не противоречи на Конституцията. Съображенията ни са следните:

Разпоредбата на § 6 ПЗР на ЗДС цели да преуреди всички заварени от нея случаи при които срокът на отстъпено върху имот държавна собственост право на ползване е с по-дълъг срок от предвидения десет годишен по чл.56, ал.1 ЗДС.

Член 17, ал.4 от Конституцията постановява, че режимът на обектите на държавна и общинска собственост се определя със закон. Това означава, че той може да се различава от общия правен режим установен за обектите на частната собственост. Законът за държавната собственост е овластен от Конституцията да определи и времетраенето на учредено право на ползване върху държавен имот. С редукцията по § 6 ПЗР на ЗДС на срока на учредено право на ползване върху държавен имот до десет години, наистина се посяга върху придобито вече право на ползвателя, което е защитено от чл.17, ал.1, 3 и 5 от Конституцията. Но прилагането на всички разпоредби на чл.17 от Конституцията по отношение на цялото имущество, а не само по отношение на правото на собственост не е буквално, а съответно прилагане. Това означава, че спецификата на едно или друго имуществено право определя и начина на прилагане на съответните алинеи на чл.17 от Конституцията. Така например чл.17, ал.1 относно гарантирането на наследяването на правото на собственост не може да се разпростре към всички имуществени права, някои от които са *intuito personae* /с оглед на личността/ и са ненаследими. Така е например при договора за заем за послужване при договорите за поръчка и изработка, когато последният

е сключен с оглед на личността. Тези договори се прекратяват със смъртта на ползвателя, на изпълняващия поръчката или на изработващия. Прекратява се ползването и с прекратяването на юридическото лице в полза на което е било учредено.

Спецификата на отделните правни институции във връзка с които се пораждат гарантирани от чл.17, ал.3 от Конституцията права, налага съответно прилагане и на чл.17, ал.5 от Конституцията. Правото на ползване не е самото вещно право на собственост принудителното отчуждаване, на което се регламентира от чл.17, ал.5 от Конституцията. Съкращаването на срока на отстъпеното от държавата право на ползване върху неин имот не е отчуждаване по смисъла на чл.17, ал.5 от Конституцията. Самото право на собственост макар и неприкосновено не е извън възможностите на държавата да го отчужди принудително за държавна и обществена нужда при условията на чл.17, ал.5 от Конституцията. От тук следва извода, че не е невъзможно и да се намали срока на правото на ползване върху един държавен имот при условия, които са съответни на предвидените в чл.17, ал.5 от Конституцията. Условията и редът за отчуждаване за държавна и общинска собственост се отнасят само за отчуждаване на същинското право на собственост. При посягането върху други имуществени права следва да се спазват само основните принципи. С § 6 ПЗР на ЗДС законодателят е преценил, че при настоящите икономически условия утвърждаването на пазарната икономика и извършваната приватизация на държавна собственост биха се затруднили, ако върху един държавен имот тежи учредено в полза на друг право на ползване за срок по-дълъг от десет години. Затова и в действащата уредба на ЗДС /чл.56, ал.1/ е предвидено, че срока за който може да се учреди това право не трябва да бъде по-дълъг от десет години. Коренно различният режим на видовете собственост въведен с Конституцията от 1991 г. налага да се

преуредят отношенията свързани с държавната собственост в съответствие с нея. Известно е, че при действието на Конституцията от 1971 г. така наречената общонародна /държавна/ собственост се отстъпваше за безвъзмездно ползване на кооперации, обществени организации, а и на граждани и то безсрочно. Със скъсяването на срока от § 6 ПЗР на ЗДС се създава равнопоставеност между субектите, в чиято полза е било учредено право на ползване преди действащия ЗДС и тези, които са го получили при действието на чл.56, ал.1 от ЗДС. Обратното би противоречало на чл.19, ал.2 от Конституцията, според който законът трябва да създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност.

Това определя и нуждата на държавата да посегне върху вече придобити права по учредено право на ползване с по-дълъг срок.

Редукцията на срока по § 6 ПЗР на ЗДС може да нанесе на засегнатия вреди. За тях той трябва да бъде обезщетен. Съдът пред който се постави въпроса за обезщетението ще прецени дали извън връщане на платената от ползвателя цена съответно на времето за което са намалява срока се дължи обезщетение и в какъв размер.

Разпоредбата на § 6 ПЗР на ЗДС не засяга свободната стопанска инициатива в икономиката /чл.19, ал.1 от Конституцията/. Тя не пречи на ползвателя, чието право на ползване е било съкратено да продължи своята стопанска дейност като използва друг обект. Както вече се каза засегнатият ще получи съответно обезщетение , ако са му причинени вреди. Посочено бе, че атакуваната разпоредба равнопоставя получилите право на ползване при режима на стария закон, с тези които са го получили при действието на новия. Изравняването, което се прави от § 6 ПЗД на ЗДС е в съответствие със законодателната закрила на всички стопански субекти предвидено в чл.19, ал.3 от Конституцията. При това Конституционният съд е имал случаи да се произнесе, че

принципите на чл.19, ал.1 и 2 от Конституцията не са абсолютни /реш. № 7/2000 г. по к.д. № 7/2000 г., ДВ, бр.78/2000г. /. Те могат да бъдат ограничавани в защита на други ценности /реш. № 3/2000 г. по к.д. №3/2000 , ДВ, бр.37/2000 г./ . И според решение № 18/97 г. по к.д. 12/97 г., ДВ, бр.110/97 г./ правото на стопанска инициатива няма абсолютен характер. Свободата на стопанска инициатива не изключва принципите на държавно регулиране и държавен контрол върху държавната дейност.

Неоснователно е твърдението, че скъсяването на срока по отношение на сключени вече договори засяга принципа на правовата държава /чл.4, ал.1 от Конституцията/. Въвеждането с обратно действие на една материално гражданско правна норма не е забранено от Конституцията. Конституционният съд е имал повод да вземе становище, че в областта на материалното гражданско право обратното действие на закона не нарушава Конституцията и тя не изключва правото на Народното събрание да приема в тази материя норми с обратна сила /реш. № 9/92 г. по к.д. № 4/92 г. , ДВ, бр.94/92г. /.

Посочи се, че в случаите когато се намалява срока, за който е било учредено правото на ползване, ако са били нанесени вреди следва да бъдат обезщетени по общия исков ред. Това произтича от съответното, а не буквално прилагане на чл.17, ал.5 от Конституцията. От тук и в тази насока принципите на правовата държава не са накърнени.

Живан Белчев

Васил Гоцев